

# הלכות הדף היומי

## מסכת יבמות

### תוכן

- א. לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת ... אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה ... ב"ד בעיר אחת פלג מורין ... אבל שתי בתי דינים בעיר אחת לית לן .....1
- ב. כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת .....2
- ג. דמודעי להו משום הכי לא נמנעו ... האמת והשלום אהבו ... דאהבה וריעות נוהגים זה בזה .....4

### דף יד.

## א. לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת ... אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה ... ב"ד בעיר אחת פלג מורין ... אבל שתי בתי דינים בעיר אחת לית לן

כבר התבאר לעיל דף יג: שממה שנאמר בפרשת ראה (דברים יד פסוק א) לא תתגודדו הוזהרנו בזה זו<sup>1</sup> שלא יהיו שני בתי דינים<sup>2</sup> בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר שדבר זה גורם למחלוקות גדולות<sup>3</sup> שנאמר לא תתגודדו לא תעשו אנודות אנודות<sup>4</sup>. וי"א שאין איסור זה אלא בחבורה אחת שחולקין קצתן על קצתן והן שוין בחכמה, שאסור לעשות כל כת מהן בדבריו שזה גורם מחלוקת ביניהן, אלא ישאו ויתנו בדבר הרבה עד

<sup>1</sup> בספר סדר למשנה על הרמב"ם ובפרי חדש סי' תסח ובנימוקיו על הרמב"ם בספר מים חיים כתבו דיהו רק אסמכתא ואין בו איסור תורה אמנם בפמ"ג סי' תצג ס"ל דהוה איסור דאורייתא וכן מוכח דברי הכס"מ כאן שביאר שאין לוקה בזה משום דהוה לאו שבכללות ועיין בשדי חמד מערכת הלמ"ד כלל עח שהביא מעוד הרבה אחרונים דס"ל שהוא איסור דאורייתא ועיין אגרות משה או"ח ד סי' לד שפסק בפשיטות שאיסורו מדאורייתא

<sup>2</sup> והנה דין זה פלוגתא דאב"י ורבא (יבמות יד ע"א), דאב"י סובר דשני בתי דינים בעיר אחת זה עושה כך וכו' עוברים בלא תתגודדו, ורבא סובר דוקא בית דין אחד פלג מורין בבית שמאי וכו', אבל שני בתי דינים בעיר אחת אלו מורין כך וכו' לית לן בה, והרמב"ם פוסק כאב"י, וכבר תמה הכסף משנה (כאן) דהלכה כרבא לגבי אב"י, ועיין מה שתיירץ, ועיין בלחם משנה. והחינוך מביא דברי מורו שפוסק כרבא,

<sup>3</sup> ועוד נראה לי שמצינו שהרמב"ם והרשב"א ודעימיה חלוקים בטעמם, שמהרמב"ם משמע שעיקר הטעם שהקפידה התורה על לא תתגודדו שלא נעשה אנודות אנודות הוא משום שלא ירבה מחלוקת בישראל והרשב"א (שם) ורש"י (שם י"ג ע"ב ד"ה לא תעשו) והריטב"א כתבו הטעם שהקפידה התורה על לא תתגודדו כדי שלא תהיה התורה כשני תורות, וז"ל הריטב"א (שם בד"ה מאי לא תתגודדו) כי כלנו בני אל אחד נחנו ותורה אחת לנו עי"ש (הגהת מבן מחבר המנחת חינוך הגאון מוה"ר שמעון באב"ד זצ"ל, אב"ד טארניפאל)

<sup>4</sup> שם הי"ד

# הלכות הדף היומי

## מסכת יבמות

שיסכימו כולם לדעה אחת, ואם אי אפשר בכך יעשו הכל כדברי המחמירין אם המחלוקת הוא על דבר שהוא מן התורה, אבל בשני בתי דינין חלוקין והן שוין בחכמה לא נאמר על זה לא תתגודדו<sup>5</sup> וכן נהגו להלכה<sup>6</sup>.

ו"א<sup>7</sup> שאם נחלקו שתי בתי דינים בדבר הלכה, אם שוין בחכמה חייב כל אחד לעמוד על דעתו ולנהוג כדבריו הוא ותלמידיו, ואם אחד גדול מחבירו או מרובה מחבירו הלכה כדבריו. אבל בדבר מנהג כיון שאינו מדברי תורה בזה לא יעשו אגודות אגודות, וע"ז נאמר לא תתגודדו בשני בתי דינים ובבית דין אחד אף בדבר הלכה ישאו ויתנו עד שיסכימו כלם לדעה אחת.

ו"א<sup>8</sup> שהאיסור הוא על ראשי הקהל למנות שני בתי דינים, שע"י זה באים לאגודות כיון שכל אחד יעשה כרבו אבל אם יש שני בתי דינים אין על הקהל חיוב להגיע להסכמה אחת אלא כל אחד יעשה כרבותיו. ועיי"ש יתר פרטי דין זה.

## ב. כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת

כבר התבאר במסכת שבת דף קל. שמילה בזמנה דוחה את השבת. ועם זאת חובה להכין מבעוד יום<sup>9</sup> את כל הדרוש לצורך המילה כגון תחבושות הנחוצות, גזרות לפי מידה, משחה בשפופרת לשים על מקום הברית אחרי המילה, לא עשה כן מבעוד יום, וגם אין להשיג תחבושות מוכנות אצל מי שיש לו, כי אז אסור למול על דעת שיגיע המצב לידי פקוח נפש ואז יהיה מותר בשבת לעשות את צורכי המילה הדרושים לרפואתו של התינוק, אלא צריך לדחות את המילה למחרת היום, ולא לקיימה בזמנה.

אך בדיעבד כלומר אם כבר מלו את התינוק בשבת, בין מתוך הנחה שצורכי המילה לטיפול בתינוק נמצאים, ובין שעבר ומל תוך ידיעה שלא הכין את

<sup>5</sup> חינוך מצוה תסז בשם מורו

<sup>6</sup> אגרות משה אבהע"ז א סי' נט

<sup>7</sup> כ"ב בשדי חמד מערכת חול המועד אות יד ליישב דעת הרמב"ם שכתב לא תתגודדו בשני בתי דינים ועפ"ז יישב גם אמאי לא הזכיר איסור לא תתגודדו הדבר הלכה ורק הזכיר בדבר מנהג ועיין בשדי חמד מערכת למ"ד אות עט ד"ה הנה בספר מש"כ שם והביא החולקים עליו שאף בדבר איסור בשני בתי דינים לדעת הרמב"ם יש לא תתגודדו וצריכים לשאת ולתת בדבר עד שיגיעו לעמק השוה

<sup>8</sup> שו"ת שרידי אש חלק ב סימן יב ועיי"ש שעפ"ז יישב דברי הרמב"ם

<sup>9</sup> שו"ע ונו"כ או"ח שלא ו, וי"ד רסו ב, ושש"כ לו יג

# הלכות הדף היומי

## מסכת יבמות

צורכי המילה מבעוד יום, מותר לעשות בשבת כל הנחוץ לרפואתו של התינוק.

אולם יש לזכור, שלא התירו לעשות בשבת אלא את המילה עצמה, אבל בנוסף למילה אסור לחלל שבת בכל צורה שהיא, לא באיסורי תורה, ואף לא באיסורי דרבנן, לא על ידי יהודי ולא על ידי נכרי. ולפיכך גם אם יש צורך להעביר את התינוק ברכב אצל המוהל, או שהמוהל אינו יכול לבצע את המצוה אלא אם כן יסיעוהו ברכב בשבת, וכן אם יש צורך להכין את הסכין למילה, וכדומה, כל אלה הם רק מכשירי מילה, ואסור לעשותם בשבת.

ובעין זה התבאר במסכת פסחים דף סו. ששחיטת הפסח דוחה את השבת כשחל ערב פסח בשבת, עם זאת יש להכין מכשירי הקרבן מערב שבת, ואם שכח<sup>10</sup> ולא הביא סכין, לא יביאנה בשבת שהרי מטלטל הוא בכרמלית ואין להתיר מה שיכל לעשות מאתמול<sup>11</sup>, אלא נותנה<sup>12</sup> בצמרו של הכבש או בין קרני הגדי והכבש ומכישו עד שמביאו לעזרה, ומקדיש את הבחמה שם. וי"א שאף אם שכח להקדיש את הסכין מערב שבת או החג, יקדיש שם<sup>13</sup>.

וי"א<sup>14</sup> שרק אם צריך לטלטלו ברשות הרבים יעשה כן, אך מותר לטלטל את הסכין דרך כרמלית, לצורך עבודת מקדש, שאין שבות המקדש. במה דברים אמורים כשלא הקדיש פסחו עדיין ולא אמר זה פסח, אבל אם הקדישו לא יביא סכין עליו מפני שהוא עובד בקדשים<sup>15</sup>.

מילה בזמנה הנערכת בשבת, ויש חשש שהאורחים יחללו שבת כדי להגיע או שיעלמו את מהלך עשיית הברית<sup>16</sup>, יש לערוך את המילה בביתם בצינעא, בשבת, ומפרסמים שהמילה נדחתה ליום

<sup>10</sup> רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק א הלכה יט

<sup>11</sup> ערוך השולחן העתיד קפג יג

<sup>12</sup> מלשון הרמב"ם משמע כל סכין וא"כ ע"כ שהקדישוה כשהביאוה, אך בתוס' כתבו שאיירי בסכין שהקדישה ועיין במהרש"א שאסור להקדישה בשבת שהא אין מקדישין ויש לדון לשיטתו, מה הדין בשכח שהרי אע"ג שאסור להקדיש גם אסור לשחוט אם אינו כלי שרת ועיין צ"ח שנתנו הסכין לקמן המופלא לאיש להקדיש<sup>13</sup> שהרי בעינן לכתחילה כלי שרת לשחיטת הקדשים כמבואר במעשה הקרבנות פ"ד ה"ז. שארית נתן ועי"ש בלח"מ ובאבן באזל.

<sup>14</sup> תוס'

<sup>15</sup> בירושלמי איתא דכיון שהסכין לצורך שחיטתו לא מיקרי עבודה בקדשים והובא שם בתוס' ד"ה והא<sup>16</sup> ועיין בילקוט יוסף שובע שמחות ב פ"ז הלכות מילה בשבת, וז"ל יש אומרים שבכל זאת אין למוהל להימנע מלמול את התינוק בשבת, ולקיים את המצוה במועדה, כל שאין עושים שום חילול שבת בשביל המילה עצמה, שאין מביאים את התינוק ברכב, או מעלים ומורידים אותו במעלית וכדומה. ויש חולקים וסוברים שיש לדחות את קיום המצוה ליום ראשון, שיש לגדור בזה גדר ולעמוד בפרץ, לדחות את המילה ליום ראשון. ולענין

# הלכות הדף היומי

## מסכת יבמות

א' וביום א' מגיעים המוזמנים<sup>17</sup>. אם המילה עצמה כרוכה בחילול שבת בהבאת התינוק, וכדומה, בודאי שעל המוהל להמנע מלמול בשבת, וידחו את הברית ליום ראשון.

מילה שלא בזמנה, וכן תינוק הנולד בבין השמשות והנולד בניתוח קיסרי, כל אלו מילתן לא דוחה שבת או יום טוב, ויש לקיים את הברית מיד לאחר שבת או יום טוב.

דף יד:

## ג. דמודעי להו משום הכי לא נמנעו ... האמת והשלום אהבו ... דאהבה וריעות נוהגים זה בזה

מי<sup>18</sup> שנוהג באיזה דבר איסור מכח שסובר שכך הוא הדין, או מכח חומרא שהחמיר על עצמו, מותר לאכול עם אחרים שנוהגין בו היתר, כשיודעים שהוא נהג בו איסור, שודאי לא יאכילוהו דבר שהוא נוהג בו איסור. וי"א<sup>19</sup> שאם אותם האוכלים עמו, מחולקים וסוברים כי סברתו אינו סברה, באופן שמה שנוהג איסור אינו אלא טועה, בכה"ג אסור לאכול עמהם.

מי<sup>20</sup> שנוהג איסור באיזו דבר מחמת שסובר שהדין כן, ואוכל בבית מי שמתירו או אם האיסור ניכר להאוסר, מותר להמאכיל להאכילו, דאי לא ס"ל לא ליכול.

וכשאינו ניכר האיסור, אסור. ואסור לבשל לו בכליו אפילו אינן בני יומן ודאי שאסור למי שנוהג איסור לומר להמתיר לבשל לו בכליו שאינן בני יומן, אבל כשהמתיר מבשל לכתחלה לו ולצורך אחרים ג"כ, מותר. שהרי זה כדיעבד. וי"א<sup>21</sup> שאינו איסור מן הדין אלא הרי זה מדת חסידות.

האוסר דבר מחמת מנהג אבותיו ובני מדינתו שנוהגין כן, אסור להמתיר להאכילו אפילו האיסור ניכר.

ויכול האוסר משום מנהג לבשל לכתחלה בכליו של המתיר שאינן ב"י או בסתם כלים שאנו נוקטים גם שהן אינן ב"י, שלא קבלו עליהם המנהג להחמיר כ"כ, ואם בעל הכלי הוא לפנינו

דינא יש לעשות שאלת חכם, והכל לפי ראות עיני המורה, שפעמים עליו לגדור גדר ולמנוע פרצות בחומת השבת, ולדחות את המילה ליום א', ופעמים שעליו להורות שימולו אף בשבת.

<sup>17</sup> וכדי למנוע בושות יש שנהגו שביום א' המוהל עושה עצמו כמל, וגם אין מברכים בשם ומלכות ממש.

<sup>18</sup> רמ"א יו"ד קיט ז

<sup>19</sup> פ"ת ס"ק י

<sup>20</sup> כל זה מהש"ך שם ס"ק כ מהמרב"ח

<sup>21</sup> פר"ח מנהגי איסור או"ח תצו כז

# הלכות הדף היומי

## מסכת יבמות

צריך לשאלו אם הוא ב"י או לא, ואם בעל הכלי הוא חשוד א"צ לשאלו, אבל אם הוא אמר מעצמו או ששאלו ואמר לו סמכין עליה אם הוא ב"י או לא.

אולם כל זה לענין הכלי, אבל אסור לאכול הנוהג איסור מבשולי המתיר אם הוא חשוד, ע"פ דבריו שאומר שאין בו דבר איסור, אם התבשיל הוא מדבר שדרך לתת בתוכו אותו הדבר שנוהג בו איסור.

אבל אם אינו ודאי חשוד, רק סתם בן אדם עם הארץ יכול האוסר להתאכסן אצלו אפילו אינו חכם ובקי בדינים, אם הוא יודע שהאוכל אוסר אותו מאכל, בין שאוסרו מחמת המנהג בין מחמת שסובר שהדין כן.

י"א<sup>22</sup> ששני תלמידי חכמים שאחד אוסר ואחד מתיר, אף על פי שכשהמתיר מאכילו דבר האסור לו אינו עובר משום לפני עור בין באיסור ניכר ובין באיסור שאינו ניכר, מכל מקום באיסור שאינו ניכר מכוער הדבר למתיר להעביר האוסר על דעתו.

מי שנוהג<sup>23</sup> איסור באיזה דבר משום שמוכרעת דעתו לאיסור מסברתו ושיקול דעתו, או שאחז בשיטת האוסרים, וחבירו הוא מן המתירים, מותר להאוסר ליתן משלו לחבירו המתיר כיון שלחבירו היתירא הוא, ואין בזה לא משום ולפני עור ולא משום מסייע ידי עוברי עברה

ולכן אנשים שנוהגין כמה חומרות בפסח שתפסו דעת המחמירים אם באים לביתו בפסח אנשים שאינם נוהגין בחומרות הללו מותר להבעה"ב הלזה לתת להם שלו אסור ולאותן האנשים מותר<sup>24</sup>.

<sup>22</sup> פר"ח יו"ד שם יט

<sup>23</sup> שו"ת כתב סופר חיו"ד סי' ע"ז

<sup>24</sup> דרכ"ת שם מהמאמר הספרדי